

DYSLEKTIKERS SJÄLVKÄNSLA OCH SJÄLVFÖRTROENDE

– EN KVALITATIV STUDIE OM PEDAGOGERS
UPPFATTNINGAR KRING DYSLEXI

Avancerad
Pedagogiskt arbete

Daniel Svensson

2018-LÄR1-3-A11

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Grundlärarutbildning med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3

Svensk titel: Dyslektikers självkänsla och självförtroende – En kvalitativ studie om pedagogers uppfattningar kring dyslexi

Engelsk titel: Dyslexics, self-esteem and self-confidence – A qualitative study about teachers' perception of dyslexia

Utgivningsår: 2019

Författare: Daniel William Svensson

Handledare: Petter Johansson, Mikael Jensen

Examinator: Anna Hellén

Nyckelord: dyslexi, självkänsla, självförtroende

Sammanfattning

Inledning

Dyslexi är en diagnos som orsakar läs- och skrivsvårigheter. Dessa kan vara bestående genom hela livet. Svårigheterna kan dock förebyggas genom stöd av olika former i tidig ålder, vilket i sin tur kan bidra till att utveckla läs- och skrivförmågan. Genom en god självkänsla och ett starkt självförtroende kan eleven utvecklas på ett positivt sätt. Pedagogerna har en stor inverkan på elevens skolutveckling. Det har forskats extensivt kring dyslexi, men dock inte om hur pedagoger uppfattar det. Utgångspunkten för denna studie har varit pedagogers uppfattningar om deras kunskap och okunskap kring dyslektikers självkänsla och självförtroende i sociala sammanhang. De teoretiska utgångspunkterna som har använts för studien är George Herbert Meads teorier om symbolisk interaktionism.

Syfte

Studiens syfte är att utforska pedagogers uppfattningar om hur deras kunskap och okunskap påverkar dyslektikers självkänsla och självförtroende i sociala sammanhang.

Metod

Studien genomfördes genom en kvalitativ undersökning där sex pedagoger intervjuades. Respondenterna har varit verksamma inom skolvärlden under en längre tid samt har påträffat dyslektiker under sina yrkesverksamma år. Intervjувaren har transkriberats och därefter analyserats.

Resultat

Av studiens resultat framkommer att samtliga pedagoger har kännedom om att självförtroendet och självkänslan är två viktiga egenskaper som påverkar elevens skolprestation. Däremot framgår även av resultatet att dyslexi i dagsläget är mindre förekommande än förr i tiden och på så sätt har pedagogerna uttryckt att deras kunskaper kring dyslexi har bleknat bort med tiden, vilket påverkar elevernas självförtroende och självkänsla. Dessutom påvisar studiens resultat en svårighet kring identifiering av dyslexi hos pedagogerna. Däremot visar resultatet även att pedagogerna har goda kunskaper kring varierande arbetssätt och även en god interaktion i klassen, vilka är faktorer som ökar elevens självkänsla och självförtroende.

Innehållsförteckning

INLEDNING	- 1 -
SYFTE	- 2 -
BAKGRUND	- 3 -
Relevanta begrepp	- 3 -
Dyslexi.....	- 3 -
Självkänsla	- 4 -
Självförtroende	- 4 -
Tidigare forskning	- 4 -
Självförtroende och självkänsla inom skolans ramar	- 4 -
Pedagogers syn på dyslexi	- 5 -
Pedagogens agerande	- 6 -
Sammanfattning	- 7 -
TEORETISK UTGÅNGSPUNKT	- 8 -
Den symboliska interaktionismen	- 8 -
Symbolisk interaktionism i förhållande till studien	- 9 -
METOD	- 10 -
Kvalitativ metod	- 10 -
Urval	- 10 -
Transkribering och föranalys.....	- 11 -
Forskningsetiska principer	- 12 -
Reliabilitet och validitet.....	- 12 -
RESULTAT	- 13 -
Svårigheter med att stimulera dyslektikers självförtroende och självkänsla	- 13 -
Självförtroende	- 13 -
Självkänsla	- 14 -
Variation av arbetssätt	- 15 -
God gruppdynamik med individuellt seende.....	- 16 -
Klassrumsmiljöns påverkan	- 17 -
Behov av utbildning.....	- 18 -

Sammanfattning	- 19 -
----------------------	--------

DISKUSSION - 20 -

Resultatdiskussion..... - 20 -

Hur pedagoger upplever att deras kunskap och okunskap påverkar dyslektikers självförtroende..... - 20 -

Pedagogers upplevelser om hur diagnosen påverkar elevens självförtroende och relationen med kamrater... - 21 -

Varierande arbetssätt för att stimulera individens självförtroende och självkänsla - 22 -

Att skapa en god interaktion i klassrummet..... - 22 -

Sammanfattning av forskningsfrågorna - 23 -

Metoddiskussion - 23 -

Didaktisk diskussion - 24 -

REFERENSER

BILAGOR

Missivbrev

Intervjufrågor

INLEDNING

Samhället kräver i dag mer från unga jämfört med förr i tiden. I dag ställs krav på unga att de redan från tidig ålder ska kunna läsa och skriva. För att eleven ska nå upp till dessa förväntningar måste de prestera i skolan. Självförtroendet och självkänslan har en signifikant inverkan på elevens skolprestation och självförtroende är en viktig faktor för lärandet för att eleverna ska få tilltro till sin egen förmåga. Elever börjar utveckla sin självkänsla vid sjuårsåldern och börjar inse sitt värde i skolan. Samtidigt som samhället kräver mer från unga blir ansvaret hos pedagoger allt större. Läs- och skrivsvårigheter förekommer ofta i skolan bland barn och orsakerna till detta kan variera. En av dessa kan vara att eleven lider av dyslexi, vilket i sig kan ha ärftliga inslag. Forskning har visat att det är av stor vikt att dyslexi upptäcks i god tid, men också att det kan vara svårt att just identifiera detta tillstånd. 93 procent av Sveriges befolkning är inte berörda av detta, medan resterande 7 procent däremot upplever stora svårigheter med det. Forskning har även visat att dyslexi är något som inte förekommer lika frekvent som det gjorde förr i tiden. Under 90-talet visade studier enligt Lagerström (2011, ss. 6–8) att elever som hade läs- och skrivsvårigheter hade diagnosen dyslexi. Dyslexi var något som förekommer mer frekvent under tidigare decennier än i dagens samhälle. Detta kan innebära att pedagogers kunskaper sätts mer på prov när de i dag möter en dyslektiker. Det här ökade i sin tur uppsatsförfattarens intresse att undersöka hur pedagoger uppfattar dyslexi.

I dagens skola finns allt fler obehöriga lärare, vilket kan medföra negativa följder för elevernas utveckling. Det finns även behöriga pedagoger som finner det svårt med elever som lider av läs- och skrivsvårigheter eller som saknar kunskaper kring dyslexi. På grund av detta blir många elever lidande då de inte får den hjälp de behöver. Detta kan bero på att dyslexi i dagens läge inte längre är lika förekommande. Forskning inom området har mestadels kretsat kring dyslektiker och hur de uppfattar diagnosen i stället för hur pedagoger faktiskt uppfattar dyslexi och vilka svårigheter de ser med det. Mot bakgrund av detta har författaren valt att utföra denna studie för att ta reda på hur pedagoger uppfattar dyslektiker i dagens skola och hur de arbetar med att stimulera deras självförtroende och självkänsla.

I Sverige tillämpas nio års grundskola, och skolans uppgift är att tillgodose allas behov och ge stöd åt läs- och skrivutveckling. Detta är ett kriterium som även finns skrivet i *läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011* (rev. 2016), där det fastslås att undervisningen ska ge eleverna rika möjligheter att lära sig samtala, skriva, läsa och få möjlighet till att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga. Skolan ska även stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende och sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och stimulerar lärandet.

För att pedagogerna ska kunna känna sig stöttade finns det ett styrdokument som de ska utgå från för att kunna utveckla elevernas kunskaper. Det finns även lagstiftningar som framställer att alla barn ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt. Det framhävs även att elever med funktionsnedsättningar som har svårt att uppfylla de olika kunskapskraven ska ges stöd som motverkar funktionsnedsättningens konsekvenser. Utifrån dessa lagstiftningar får pedagogen ta ett större ansvar, vilket ställer högre krav på deras kunskaper.

SYFTE

Syftet med denna studie är att utforska pedagogers uppfattningar om hur deras kunskap och okunskap samt arbetssätt påverkar dyslektikers självkänsla och självförtroende i sociala sammanhang. Mot bakgrund av detta är studiens frågeställningar följande:

- Hur upplever lärarna att deras kunskap och okunskap påverkar elevernas självkänsla och självförtroende?
- Anser pedagoger att tidig diagnostisering påverkar elevens självförtroende och relationen med andra elever?
- Vilka arbetssätt uppfattar lärarna att de har för att stödja elever med dyslexi i utvecklandet av deras självkänsla och självförtroende?
- Vilka behov ser lärarna av att skapa god interaktion mellan eleverna i klassrummet som ett stöd för elever med dyslexi i utvecklandet av deras självkänsla och självförtroende?

BAKGRUND

Detta kapitel inleds med en presentation av relevanta begrepp för att utveckla läsarens förståelse av det studien syftar till att undersöka. Därefter kommer tidigare forskning att presenteras där elevernas synvinkel kommer att lyftas fram samt en mer ingående forskning kring pedagogers uppfattningar eftersom det är studiens utgångspunkt.

Relevanta begrepp

Relevanta begrepp som kommer att beröras i denna studie är dyslexi, självkänsla och självförtroende.

Dyslexi

Begreppet dyslexi betyder svårigheter med skrivna ord. Begreppet härstammar från latin där prefixet ”dys” betyder svårigheter och ”lexia” ord. Det är svårt att veta när ett barn har dyslexi. En förklaring till detta kan vara att dyslexi representerar en gränsproblematik som rör många olika psykologiska, medicinska och pedagogiska områden. Många barn som lider av dyslexi remitteras till ungdomspsykiatri då de befäras ha relationsstörningar som medför svårigheter. Barn kan även hamna hos ögonläkare för vidare undersökning på grund av misstänkt brytningsfel eller rubbningar i ögonens rörelsemönster, vilket kan resultera i att den underliggande egentliga orsaken, det vill säga dyslexi, försummas eller förbises (Gillberg & Ödman 1994, ss. 15–17).

Høien och Lundberg (1999, ss. 166–193) framhäver att läsning och skrivning är kulturellt betingat då det inte finns i människans gener. Det skapas i stället av vår omgivning och kultur. Det som finns i våra gener är egenskaper, koncentration och minne, vilka påverkar läsförmågan. Läs- och skrivinläringen har en biologisk grund vilket innebär att människan måste använda sig av sina basala funktioner, exempelvis perception, minnesfunktioner, fonologisk medvetenhet och språkförståelse. Jacobson (2006, ss. 4–12) beskriver i sin avhandling att dyslexi har att göra med fonologiska brister i hjärnan. Med fonologiska brister menas att personen har svårigheter med att uppfatta språkljud, hantera ordningsföljden mellan språkljud och koppla samman ljud med bokstäver. Det är av vikt att poängtera att dyslexi är ärftligt och att det inte är själva dyslexin som går i arv utan generna.

Elever som har neuropsykiatriska funktioner såsom ADHD, koncentrationssvårigheter, ADD eller Tourettes syndrom har oftast syndromet dyslexi. Koncentration är en viktig faktor för elever som fått dessa diagnoser. Om koncentrationen brister kan det vara svårt att lägga fokus på den fonologiska medvetenheten hos eleven, framställer Jacobson (2006, ss.4–13). Han betonar även vikten av inlärningsmiljön som barnet har i hemmet. Det blir betydligt enklare för barn med skriftspråket om de får hjälp hemifrån där föräldrarna läser högt, leker med olika bokstäver och sjunger rim och ramsor. Elever som inte får en lika god läs- och skrivmiljö i hemmet upplever större svårigheter med skriftspråket i början av skollåret.

De svårigheter som barn med dyslexi brukar ha är tal- och språkstörningar. Det rör sig oftast om en försenad talutveckling, stamning, omogen artikulation, bristfälligt ordförråd eller ordminne. Många av dessa svårigheter kan kvarstå upp i skolåren eller tills vuxen ålder. För vissa barn blir det talade språket en tydlig svårighet under de första skolåren. Även pragmatiska svårigheter tillkommer, vilket innebär att barnet har problem att använda språket i praktiska situationer. Tal- och språkstörningar kan uppmärksammas redan vid två- till treårsåldern. Språkproblemen brukar vara av övergående art vid denna ålder men om den kvarstår i femårsåldern utvecklas ofta symtom som tyder på dyslexi (Gillberg & Ödman, 1994, ss. 27–30).

Självkänsla

Självkänsla är självkänedom som består av uppfattningar som en individ har om sig själv och den de är. Självkänslan fungerar som ett filter. Den släpper helst in intryck som står i överensstämmelse med tidigare uppfattning om hur vi själva är och världen runt omkring. En svag självkänsla kan innebära att individen både under- och överskattar sin personlighet eller kapacitet. Begreppet självkänsla har med den egna självbilden att göra (Taube, 2013, ss. 23–25).

Självförtroende

Självförtroende är den uppfattning en individ har om sin egen förmåga inom olika områden. Det finns flera olika faktorer som kan leda till ett stärkt självförtroende. En av dessa är en ökad självkänedom och förståelse för det egna jaget. Detta leder i sin tur till en ökad förståelse för andra, men det krävs att individen verkligen vill och vågar lära känna sig själv. En annan faktor för ett gott självförtroende är respektfull behandling. När elever behandlas respektfullt av kamrater och lärare ökar deras självförtroende, men när de förödmjukas, hånas eller förlöjligas blir effekten den motsatta. Dessutom ökar risken att dessa elever behandlar andra elever på ett likartat sätt (Taube 2013, ss.13–28).

Tidigare forskning

Självförtroende och självkänsla inom skolans ramar

Taube (2013, ss. 72–102) framhäver i sin forskningslitteratur att det numera är en allmänt känd faktor att god läs- och skrivefärdighet är en viktig förutsättning för att klara skolarbetet och kunna fungera i dagens samhälle. Eftersom samhällets krav på att förstå och hantera skriftspråk har ökat hamnar personer med läs- och skrivsvårigheter alltmer i utanförskap. Det finns ett tydligt samband mellan en individs läs- och skrivförmåga och dennes självbild. Elever som stött på återkommande misslyckanden under sin läs- och skrivinläring riskerar att få sitt självförtroende rubbat. Taube beskriver också att om en individ vid återkommande tillfällen har upplevt misslyckanden i läs- och skrivsituationer kan motgångarna leda till undvikande av liknande situationer. Upprepade motgångar innebär dessutom att den naturliga nyfikenheten för inläringen förhindras. I stället använder individen en passiv inlärningsstil för att skydda självbilden från ytterligare motgångar.

I en empirisk studie av Casserly (2013, ss. 79–89) undersöktes elevers självkänsla och självförtroende när de fick arbeta i grupp endast inkluderandes elever med diagnosen dyslexi. Eftersom eleverna hade svårt att uppnå kraven i läroplanen för årskurs 1–3 hade några pedagoger skapat en egen läroplan med infallsvinklar från den officiella läroplanen som eleverna sedan fick ta del av. Studiens resultat visar att självkänslan och självförtroendet hos barn växer när de känner sig stöttade av lärare och när de upplever framgång med läskunnighet gentemot läroplanen. Många barn har starka kontrollområden och höga förväntningar gällande sin akademiska förmåga. Det bevisar att barn har potential att arbeta hårt, träna, koncentrera sig och lära sig. Detta kan dock endast ske när en pedagog med breda kunskaper arbetar med barnens förmåga. När barn upplever framgång motiveras de av det.

Taube (2013, ss. 74–83) menar att det finns ett starkt samband mellan självbild och skolprestation, och ju äldre barnet blir, desto starkare blir detta samband. Det är inte ovanligt att elever med god självbild kan prestera lågt i vissa skolsituationer, medan förekomsten av elever med låg självbild och hög prestation är ovanligt. Självbilden påverkar beteendet i inläringen på så sätt att individen utvecklar destruktiva inlärningsstrategier. En sådan strategi kan vara att de helt enkelt undviker att läsa. En annan strategi för att dölja sina svårigheter kan vara att de försöker läsa fortare än vad de egentligen klarar av. Den första tiden i skolan är

avgörande för hur individens läsning och skrivning kommer att utvecklas i framtiden. När barnet börjat skolan vid sjuårsåldern har de redan utvecklat en självbild, men den kan fortfarande förändras och påverkas. Tidigare har individen varit beroende av föräldrar och förskolepersonal, men med tiden blir även kamrater och lärare viktiga personer.

Resultatet från en studie av Glazzard (2010, ss. 63–69) tyder på att elever som lider av dyslexi har svårt för att utveckla sin självkänsla och öka självförtroendet. De deltagande eleverna hade inte diagnostiserats med dyslexi i början av undersökningen och de upplevde svårigheter kring att skapa sig en självkänsla på grund av känslor av isolering från lärare och kamrater. Detta utreddes vidare och det framkom att dessa barn hade dyslexi. Diagnostiseringen resulterade i sin tur i att eleverna fick ökad självkänsla. Både pedagoger och kamrater gav en annan attityd till att detta var en svår diagnos att ha i livet. Människorna i elevernas närhet visade förståelse för de svårigheter eleven hade och vad som krävdes för att de skulle utvecklas. Genom att vara medveten om diagnosen dyslexi kan detta föra individen i en positiv riktning mot att skapa en god självkänsla. Detta kan kopplas till en annan studie av Lawrence & Carter (1999, ss. 107–111) där syftet var att upptäcka hur screeningstestet för dyslexi uppfattades av pedagoger. Forskarna kom fram till att majoriteten av pedagogerna som deltog i studien applicerade tester på alla elever i klassen i stället för att selektivt testa elever med påstådda läs- och skrivsvårigheter. Detta i syfte att identifiera elever med dyslexi. Enligt pedagogerna saknades disponibel tid för att utföra dessa tester, vilket kan resultera i att elever med dyslexi inte identifieras.

Pedagogers syn på dyslexi

Dyslexi är en diagnos där innebörden är svårbegriplig för många pedagoger. I en forskningsstudie av Washburn, Mulcahy, Joshi och Binks-Cantrell (2016, ss. 9–12) undersöktes pedagogers uppfattning och kunskap kring dyslexi och vilka orsaker de trodde låg bakom diagnosen. Studiens resultat visade på att pedagogerna hade goda uppfattningar men samtidigt vissa missuppfattningar om diagnosen. Studien var uppdelad på så vis att pedagogerna skulle ta ställning till fem sanna och fem falska uttalanden. Majoriteten av lärarna förstod att individer med dyslexi upplever svårigheter med språkbaserade aktiviteter. Studien visade även att en majoritet av lärarna indikerade att färgade överlagringar eller linser skulle hjälpa individer med dyslexi. Med detta menas att pedagogerna ansåg att dyslexi är orsakat av synsvårigheter. Studien visar att det finns pedagoger som inte har tillräckligt med kunskap om dyslexi, vilket kan ha en negativ inverkan på eleverna.

Pedagogers bristande kunskap kring dyslexi har även framkommit i en tidigare studie av Leite (2012, ss. 41–44) där 100 pedagoger och deras kunskap om dyslexi undersöktes. Pedagogerna hade mångårig erfarenhet inom skolväsendet. Ändå visade undersökningens resultat att lärarna inte hade tillräckligt med kunskaper eller strategier för att upptäcka eller ingripa där elever haft dyslexi. Deltagarna i studien har förklarat att de inte kände till hur de skulle agera med en elev med dyslexi. Denna okunskap kan resultera i att eleven känner sig frustrerad, vilket kan sänka elevens självförtroende och som en följd leda till att de får låga betyg, vilket kan mynna ut i att eleven hoppar av skolan. En orsak till denna okunskap kan vara att förekomsten av dyslexi har minskat de senaste åren och att de flesta lärare inte har stött på dyslektiker tidigare.

I en annan forskning av Gibbs och Elliott (2015, ss. 54–59) redovisades grundskolelärnarnas uppfattningar om elever som lider av dyslexi och elever som lider av lässvårigheter. Lärarna undersöktes genom två frågeformulär. Det fanns två varianter av frågor i båda formulären: i variant A användes ordet dyslexi medan detta begrepp i variant B ersattes med begreppet lässvårigheter. Resultatet visade att pedagogerna hade olika uppfattningar om elever med dyslexi jämfört med elever med lässvårigheter. Pedagogerna ansåg att dyslexi var betydligt mer oföränderligt och universellt än lässvårigheter. När det gällde lässvårigheter gav pedagogerna

en mer konsekvent syn på det för att kunna utveckla dessa svårigheter. Sammanfattningsvis framgår det av studien att pedagogerna har svårt att särskilja om eleven har dyslexi eller lässvårigheter.

Det har framför allt forskats kring hur barn upplever dyslexi. Däremot har det inte utförts lika många studier kring hur pedagoger upplever dyslexi. I en studie av Worthy et al. (2016, ss. 436–453) undersöktes pedagogers uppfattningar och syn på dyslexi. Studiens syfte var att lyfta fram lärarnas perspektiv, överblickar och erfarenheter kring dyslexi. I studien deltog 32 utbildade pedagoger som har undervisat i både årskurs ett och två i USA. Forskarna använde sig av en kvalitativ metod där samtliga deltagare intervjuades. Resultatet visade att pedagogerna ville veta mer och göra mer för sina elever. De upplevde att det stöd de erbjöd sina elever inte var tillräckligt i längden. Respondenterna uttryckte frustration på grund av brist på information och oklarhet kring identifiering av dyslexi och rutiner i sina skolor och distrikt. De upplevde att svårigheten låg i att identifiera vilka elever som hade dyslexi.

Pedagogens agerande

Författaren Fridolfsson (2016, ss. 235–236) framhäver att en utredning inte brukar vara svår att utföra, men hon riktar kritik mot hur utredningen görs och vem den vanligtvis görs av, vilket ofta är en pedagog. Fridolfsson framhåller att ett problem som brukar uppstå i samband med utredning är bristen på utarbetade och normerade tester för dyslexiundersökningar. Ett annat problem som hon beskriver är att det inte finns några konkreta riktlinjer för hur bedömningen av läs- och skrivsvårigheter ska ske. Hon är även kritisk gentemot att det inte finns några klara riktlinjer kring vem som får fastställa diagnosen. Hon menar att diagnosen bör fastställas av en person med medicinsk kompetens, såsom skolläkare eller psykolog. Problemet som tillkommer här är att yrkesutövare i dessa yrken ofta saknar kunskaper om läs- och skrivsvårigheter. Även pedagoger som har kunskap om dyslexi kan utfärda diagnosen, men detta förekommer sällan.

När diagnosen dyslexi är ställd vet pedagogen att den specifika individen har läs- och skrivsvårigheter. Pedagogen har därefter möjlighet att agera och reflektera över vilken attityd som ska uppvisas gentemot eleven. I en empirisk studie av Hornstra, Denessen, Bakker, Bergh och Voeten (2010, ss. 5–16) undersöktes 30 pedagoger som varit verksamma under en längre tid. Studien granskade lärarnas attityd gentemot dyslexi och effekterna av dessa. Attityderna bestämdes med hjälp av hur pedagoger bemötte studentprestationer, implicit eller explicit. Studiens resultat visade att de elever med dyslexi som möttes av pedagoger med en negativ och implicit attityd riskerade att få lägre betyg då de kände sig otillräckliga. När pedagogerna hade en mer negativ attityd gentemot dyslexi som fenomen fanns en benägenhet att döma eleverna med dyslexi i linje med denna redan negativt utstakade attityd. Däremot visade studien att ett positivt bemötande gentemot individer med dyslexi kan öka förmågan att prestera bättre hos individen. Det kan även vara möjligt att tidigare studentprestation också påverkar lärarnas förväntningar och attityd.

Demirdag (2015, ss. 515–529) har forskat kring hur pedagoger konstruerar klassrumsklimatet för att öka elevernas självkänsla. I studien deltog åtta mellanstadielärare och sextio mellanstadiel elever som fick besvara varsitt test. Lärarnas test handlade om hur de förvaldade klassrumsklimatet medan elevernas test handlade om hur detta klimat påverkade deras självkänsla. Syftet med studien var att analysera mellanstadielärarnas egen bedömning av klassrumsledarskapet och elevernas självkänsla. I resultatet framkom att klassrumsförvaltningsförmågan påverkade elevernas självkänsla. Pedagoger som saknade klasshanteringsstrategier hade problem med kontrollen över klassen. På så sätt blev elevernas självkänsla negativt påverkad. De elever som hade hög självkänsla i studien visade sig ha lärare med goda klasshanteringsstrategier.

Sammanfattning

Utifrån de studier som presenteras i detta kapitel går det att fastställa att pedagogers kunskaper är av stor vikt för att stimulera dyslektikers självkänsla och självförtroende. Detta beror på att elever som lider av dyslexi har lägre självkänsla. Dessa empiriska studier är relevanta för studien eftersom de tydligt kan kopplas samman med studiens syfte och frågeställningar. Utifrån studierna har även framkommit att pedagogerna har en förståelse för att det krävs en bredare kompetens kring dyslexi för att få en förståelse för det. Dock visar studierna även att pedagoger i dagens skola har bristande kunskaper när det gäller bemötandet av dyslektiker på grund av att dyslexi i dag inte är lika vanligt förekommande i dagens läge jämfört med förr i tiden.

TEORETISK UTGÅNGSPUNKT

Den symboliska interaktionismen

Utgångspunkten för denna studie är teorin om den symboliska interaktionismen. Inom denna teori har flera pionjärer framkommit, men det finns en person som teorin förknippas med mest, nämligen George Herbert Mead. Angelöw, Jonsson och Stier (2015, ss. 33–36) nämner att under hans år som filosof försökte han besvara hur människans medvetande och jaget uppstår och utvecklas. Det han kom fram till var att medvetandet och jaget uppstår och utvecklas i samspel med andra och det omgivande klassrummet. Detta kan kopplas till studiens syfte som utgår från att undersöka hur pedagoger uppfattar sin kunskap och okunskap kring dyslektikers självförtroende och självkänsla i sociala sammanhang. Mead påpekar att människor i allmänhet alltför lätt drar slutsatser och tolkar innebörden av andras beteenden. Ett exempel som filosofen framhäver är att när en människa ser en flicka ta upp sin näsduk från fickan och lyfter den mot huvudet är människans första slutsats att hon är förkyld. Handlingen behöver dock inte betyda att hon är förkyld. Hade individen istället gått fram och frågat henne hade denne genom interaktion kunnat få en förståelse kring hennes handling.

Inom den symboliska interaktionismen är människan en symbolförmelande varelse, som i växelverkan med andra människor skapar sitt medvetande och jaguppfattning. Detta synsätt utgår från orden symbolisk och interaktion. Ordet ”symbolisk” innebär att alla handlingar och beteenden är symboliska. Med detta menas att de gester, rörelser och tankar en individ utför eller har formar deras egen identitet. Det andra ordet som ingår i teorin är ”interaktion” vilket betyder växelspel, det vill säga att två eller fler människor står i ett ömsesidigt förhållande till varandra där de interagerar (Angelöw, Jonsson & Steir 2015, ss. 33–39).

Angelöw, Jonsson och Steir (2015, ss. 36–39) framhäver att ett av Meads centrala intresseområden var hur självmedvetandet utvecklas. Han såg *jaget* som individens fria handlande sida, medan *mig*, som betraktas jaget som objekt, är den sida som uppkommer när individen har lärt sig att betrakta sig själv med andras ögon. Självmedvetandet grundas i den enskilda människans förmåga att inta samma attityd gentemot sig själv som andra människor har gentemot dem. Med andra ord övertar vi andras syn på oss och gör den till vår egen. Svedberg (2011, ss. 33–34) framhäver att enligt Mead kallas den här processen för social spegling. Vidare menar Svedberg att genom hela livet strävar individen efter att utveckla och behålla ett inre sammanhållet och positivt laddat självsystem. Detta kan ske genom att individen gärna söker upp andra som får denne att känna sig väl till mods. I dessa fall kan det bli viktigt för individen att omringa sig med sådana individer som får dem att utveckla sitt självförtroende och sin självkänsla.

Trost och Levin (2010, ss. 21–23) framhäver att sociala objekt är viktiga för individens utveckling. Inom den symboliska interaktionismen är alla de människor vi umgås med sociala objekt för oss, på samma sätt som vi är sociala objekt för dem när vi interagerar. Om vi gör något aktivt med någon människa kommunicerar vi med henne eller honom. Då är den människan ett socialt objekt. Ett exempel på detta kan vara när man står i en kö och råkar knuffa till en person, då blir den personen ett socialt objekt. Individer ser inte sociala objektet i en naturlig eller ursprunglig form, utan som ett objekt genom ett socialt perspektiv. Den sociala verkligheten är alltid i förändring. De definieras och omdefinieras oftast utan att vi lägger märke till det.

Symbolisk interaktionism i förhållande till studien

Under genomförandet av studien har hänsyn tagits till den symboliska interaktionismen. Som tidigare nämnts, formas enligt denna teori medvetandet och jaget i samspel med andra i det sociala klassrummet. Hos elever med dyslexi kan det förekomma svårigheter när det gäller utvecklandet av självuppfattningen där självkänslan skapas och självförtroendet ökar (Ahlgren, 1991, ss.18–19). Den sociala speglingen som syftar till att individen söker upp andra personer som får dem att känna sig väl till mods bör bidra till en stor inverkan i elevens utveckling av självförtroendet, detta avspeglar sig i hur pedagogen möter individen. Det gäller även det sociala objektet i klassrummet, vilket formas av läraren till hur hen möter sådana situationer och vilken attityd som används i situationen. Därmed är symbolisk interaktionism relevant för studiens syfte då studien syftar till att undersöka pedagogers uppfattningar om hur deras kunskap och okunskap påverkar dyslektikers självförtroende och självkänsla i ett socialt klassrum.

Självförtroendet och självkänslan förändras beroende på hur undervisningen ser ut och hur klassrumsklimatet formas av läraren. Därför undersöks pedagogers uppfattningar kring deras kunskap och okunskap för att på så sätt kunna få en bild av hur elever med dyslexi kan ha svårt att skapa en god självkänsla, utvecklas i ett socialt klassrum där individer interagerar med varandra.

METOD

Kvalitativ metod

Två olika metoder hade kunnat tillämpas för detta studie, en kvalitativ eller en kvantitativ. Då utgångspunkten för studien var att ta reda på pedagogernas uppfattningar föll det sig naturligt att tillämpa en kvalitativ forskningsansats. Detta belyses bland annat av Fejes och Thornberg (2009, s.18) som menar att i en kvantitativ forskning är forskaren intresserad av att förklara medan forskaren i en kvalitativ forskning är intresserad av att förstå. Den kvalitativa analysen lämpade sig även väl för studiens ändamål då kvalitativa analyser lägger större vikt vid ord än siffror. Kvalitativ analys bygger på att skapa en förståelse av den sociala verkligheten samt hur deltagarna från denna miljö tolkar verkligheten (Bryman, 2011, ss. 340–341). Mot bakgrund av detta tillämpades en kvalitativ metod för att skapa en systematisk undersökning och försöka förstå samt förklara studiens frågeställningar. Pedagogerna i studien berättade hur de uppfattar sin kunskap och okunskap om dyslektikers självkänsla och självförtroende i sociala sammanhang. På så sätt erhöles en insikt om deras uppfattningar av verkligheten.

En kvalitativ analys kan innebära två olika typer av intervjuer, strukturerade eller halvstrukturerade (Bryman 2011, ss. 340–341). Undersökningen genomfördes med hjälp av halvstrukturerade intervjuer. Fördelen med denna intervjuform är att frågorna som ställs under intervjun är öppna, vilket skapar en dialog mellan intervjuaren och respondenterna. Denna intervjuform lämpade sig väl till studien då fokus låg på pedagogernas uppfattningar och de genom denna erhöles möjlighet att utveckla sina svar.

Urval

Sex pedagoger valdes ut för att delta i studien. Urvalet av pedagoger genomfördes genom att välja ut lärare som har varit verksamma under några år inom samma kommun. Anledningen till detta var att dyslexi inte förekommer lika ofta nu för tiden än vad det gjorde förr. Därför kan det vara så att pedagoger som inte varit verksamma under en längre tid inte har stött på dyslektiker innan. Pedagoger som varit verksamma under ett flertal år kan ha mött dyslektiker flera gånger och i olika stadier. Denna avgränsning möjliggör därför ett så preciserat resultat som möjligt. En annan anledning till att urvalet av deltagare blev erfarna pedagoger var för att kunna få en inblick i hur de uppfattade sin kunskap och okunskap kring det valda ämnet och studiens syfte. Samtliga pedagoger som deltog i undersökningen har stött på dyslektiker innan. Deltagarna arbetar på två olika skolor inom samma kommun och undervisar i årskurserna 1–5. Det var endast en deltagare som hade en dyslektiker i sin klass vid tillfället som intervjun skedde, vilket var en fördel för undersökningen eftersom denna intervju gav mer utförlig information. Urvalet av de två olika skolorna hade ingen relevans för studiens syfte.

Genomförande

Ett missivbrev utformades (se bilaga 1) som sedan skickades ut till samtliga pedagoger som valts ut för att medverka i studien via e-post. Samtliga pedagoger var positiva till att medverka och när de hade svarat ja till att delta i undersökningen bokades det in lämpliga tider för intervjuerna. Det var inte lätt att hitta tider som passade såväl uppsatsförfattaren som respondenterna eftersom deltagarna var uppbokade med utvecklingssamtal och andra diverse möten. Innan intervjuerna erhöles möjligheten att utföra en pilotintervju för att kunna ta reda på om intervjufrågorna var relevanta samt ifall de kunde utvecklas. Pilotintervjun bidrog till en utveckling av frågorna på så sätt att följdfrågor tillades och frågor som inte var inkluderade från början adderades.

Intervjuerna delades upp på så sätt att en pedagog intervjuades om dagen, genom detta kunde så stort fokus som möjligt läggas på att få fram relevant information till studiens syfte.

Intervjuerna ägde rum på respektive lärares klassrum efter att eleverna hade slutat för dagen. Innan intervjuerna påbörjades erhöles samtycke från respondenterna kring att spela in intervjuerna med hjälp av röstinspelare. Intervjufrågorna ställdes i ordningsföljd (se bilaga 2).

Transkribering och föranalys

Samtliga pedagoger i undersökningen gav sin tillåtelse till att de skulle spelas in under intervjuerna. Deltagarnas namn nämns inte i studien. När intervjuerna var genomförda påbörjades transkriberingsarbetet. Transkriberingen utfördes genom att talspråket omvandlades till skriftspråk. Data transkriberades på datorn där varje deltagares intervju resulterade i ungefär en och en halv A4-sida med text. Studiens kvalitativa data analyserades i olika faser. Under den första fasen bekantade författaren sig med det insamlade materialet genom att läsa igenom samt sammanställa det. I den andra fasen jämfördes de olika sammanställningarna.

Efter sammanställningen av de insamlade data kodades den ned i olika mönster som sedan låg till grund för kategoriseringen. Dessa kategorier skapades genom olika ord som förekom flera gånger i det transkriberade data och som hade kopplingar till studiens syfte. Sammanlagt erhöles till förfogande cirka 11 sidor med material. Kategorierna utformades till underrubriker som sedan utgjorde grunden för resultatdelens struktur. Kategorierna framställdes genom varje deltagares framställanden av sina uppfattningar kring frågeställningarna. Pedagogernas uppfattningar om deras okunskap kategoriserades in i deras svårigheter kring att *stimulera dyslektikers självförtroende och självkänsla. Behovet av utbildning* var ett annat mönster som förekom ofta och som skapade en av underrubrikerna. Deltagarna framhävde sina kunskaper genom *variation av arbetsätt*. Exempelvis framkom ett mönster genom att deltagarna talade om att lyfta fram individens behov före andra, vilket ledde till att kategorin *god gruppdynamik med individuellt seende* skapades. Ett annat mönster som kunde framhävas var klassrumsmiljön. Utifrån det skapades *klassrumsmiljöns påverkan* som en kategori.

Avslutningsvis analyserades det sammanställda resultatet. Här analyserades pedagogernas uppfattningar kring dyslexi. Under det analyserade resultatet framfördes ett flertal citat för att tydliggöra och återge det intressanta som framhävdes under intervjuerna. Därefter analyserades arbetet, där analysens utgångspunkt var studiens syfte och frågeställningar.

Forskningsetiska principer

Vid en kvalitativ undersökning behöver hänsyn tas till de av Vetenskapsrådet (2002) fyra etablerade forskningsetiska principerna. Dessa är informationskravet, samtyckeskravet, nyttjandekravet och konfidentialitetskravet.

Informationskravet uppfylldes genom att deltagarna informerades om sin uppgift i god tid samt vilka villkor som gällde för deras deltagande. De informerades genom ett missivbrev som skickades ut via e-post där syftet för studien ingick. Informationen som gavs ut var tillräckligt detaljerad för att pedagogerna skulle kunna förbereda sig inför intervjun. Deltagarna hade rätt till att själva bestämma hur länge de ville medverka och informerades om att de hade rätt att avbryta sin medverkan när som helst utan att det skulle medföra några negativa följder. På så vis uppfylldes samtyckeskravet. Pedagogernas namn nämns inte i undersökningen för att de inte ska kunna bli identifierade, vilket säkerställer uppfyllnad av konfidentialitetskravet. I enlighet med nyttjandekravet kommer alla insamlade data om deltagarna endast att användas i forskningsändamål.

Reliabilitet och validitet

Reliabilitet handlar om en forsknings trovärdighet och om resultatet är trovärdigt. För att reliabiliteten ska höjas i en kvalitativ studie kan intervjuaren använda sig av någon slags teknologisk utrustning som spelar in intervjun (Kihlström 2007, s. 231). När deltagaren ger tillåtelse till att spela in intervjun blir det lättare för intervjuaren att fokusera på deltagarens framföranden i stället för att försöka skriva ned allt som sägs. Under intervjuerna användes en röstinspelare. På så sätt försäkrades att allt som framhövdes inkluderades. Under intervjusammanhanget riktades all fokus på deltagarna, på så sätt kunde intervjuaren observera hur deltagarna betedde sig och vilken attityd de visade under intervjutillfället. Under analysarbetet var de inspelade intervjuerna till stor hjälp eftersom det gav möjlighet att spola fram och tillbaka i inspelningarna för att få med alla relevanta data. I forskningens resultat används citat från intervjuerna för att framställa det som sagts under dem. Detta stärker studiens reliabilitet, då möjligheten att förmedla det som sagts av respondenterna ökar en studies reliabilitet.

En studie måste uppnå en viss validitet för att den ska räknas som giltig. Validitet handlar om att forskaren ska kunna kontrollera, ifrågasätta och vara kritisk till kunskap som framkommer inom studien (Dovemark 2007, s.150). För att försäkra sig om att studien uppnår validitetskraven för arbetet kan en pilotintervju genomföras. På så sätt kan eventuella problem hanteras och därmed undvikas vid huvudstudien. Pilotintervjun utfördes på samma skola som deltagarna i undersökningen. Utförandet av pilotintervjun bidrog till att intervjufrågorna förbättrades. Genomförande av pilotintervjun innebar ett övningstillfälle för att se hur frågorna skulle framställas för att få fram relevant information för studiens syfte. För att öka validiteten för arbetet ytterligare gjordes ett noggrant urval av pedagoger. Syftet var att hitta deltagare som mött elever med dyslexi under sina verksamma år. Hade detta förbisetts hade det troligtvis lett till ett annorlunda resultat.

RESULTAT

Genom transkriberingen av de insamlade data kunde fem olika kategorier framställas. Dessa presenteras nedan.

Svårigheter med att stimulera dyslektikers självförtroende och självkänsla

Självförtroende

Vid genomförandet av studien var uppsatsförfattarens förväntningar att pedagogerna skulle uppleva svårigheter i mötandet med elever med dyslexi eftersom dyslexi inte längre är lika förekommande i dagens skola. Samtliga pedagoger uppgav att de uppfattar svårigheter i vissa skolsituationer när det gäller att stimulera dyslektikers självförtroende. En del av pedagogerna sade att de uppfattar svårigheter under läsning när eleven ska läsa i par eller inför helklass. Eleven kan känna att de inte kan läsa som de andra och detta kan i sin tur påverka dennes självförtroende när de inser att de inte når upp till den förmåga som de andra i klassen har. Detta kommer sig av att självförtroendet påverkar individens uppfattning om sin egen förmåga att läsa.

Deltagarna nämnde även att valet av läskompis kan vara en stöttning för eleven med dyslexi mot en positiv utveckling och det är lärarens kompetens och känsla som avgör vem den eleven kan få ut mest av. Pedagogerna framhävde även att det är viktigt att veta vilka elever som kan jobba ihop för att det ska bli utvecklande, men oftast blir det svårt eftersom alla är olika och jobbar på olika sätt med andra. Eleven med dyslexi kan inte placeras med vem som helst när det gäller läsning utan de måste tänka till och placera denna elev med någon som befinner sig på samma nivå. Detta visar på att pedagogerna uppfattar sina egna kunskaper som goda för att utveckla elevens självförtroende under läsning men att det samtidigt förekommer svårigheter såsom att kunna hitta en läskompis som kan stimulera eleven med dyslexi.

Det framkom även under intervjuerna att om pedagogerna använder sig av olika slags arbetsätt kan detta upplevas orättvist eftersom eleven som har läs- och skrivsvårigheter kan behöva använda sig av stöd. En majoritet av pedagogerna uttryckte en svårighet kring att få eleverna att förstå varför andra behöver hjälpmedel eller ett annat arbetsätt att jobba med. Vidare kan vissa arbetsätt uppfattas som otillräckliga. Även om eleven arbetar kontinuerligt med ett specifikt hjälpmedel, såsom en läslinjal, kan det förekomma att eleven börjar göra något annat med hjälpmedlet. Det kan vara svårt att uppfatta om eleven använder hjälpmedlet för att förebygga sina svårigheter eller för att roa sig för att komma undan uppgiften. Resultatet av pedagogernas uppfattningar kring deras okunskap visar att de har svårigheter med att förebygga så att varken mobbning eller bråk förekommer när elever möter orättvisa.

En minoritet av pedagogerna nämnde att det kan vara svårt att identifiera om en elev har dåligt självförtroende eftersom de måste ha uppsikt över alla andra elever i klassen. Ett fåtal av deltagarna poängterade samma sak, där de uppfattar tävlandet som en vanlig förekomst i skolan men benämnde svårigheten med att uppfatta när det går för långt så att elevens självförtroende rubbas när de inser att de inte når upp till den andra elevens prestation. Pedagoger med breda kunskaper kan uppfatta om en elev har dåligt självförtroende även om det finns flera elever i klassen och om inte bör de tänka över olika metoder som kan framhäva elevens självförtroende. Resultatet visar att pedagogerna uppfattar sin kunskap om olika arbetsätt som otillräckliga för att kunna tillgodose elevernas behov då de inte kan sätta ord på om eleven har dåligt självförtroende, eller om den bristande skolprestationen kan innebära något annat. Genom att missbedöma ett barns självförtroende kan det leda till att barnet får en felaktig objekt-syn av sig själv.

Självkänsla

En annan svårighet som framhövdes under intervjuerna berör självkänslan och grupparbeten där elever med dyslexi lätt kan tappa bort sin roll i gruppen. Detta kan leda till att eleven inte följer med i arbetet, gör något annat eller till och med stör de andra. När grupperna ska redovisa sina arbeten händer det lätt att eleven känner sig utfryst eftersom de inte var med och tillförde till uppgiften. Detta kan få eleven att uttrycka sig fysiskt för att få bekräftelse. På så sätt kan eleven få en försämrad självkänsla. Pedagogerna bör ha en förförståelse eller en planerad gruppindelning för att eleven med dyslexi inte ska få en försämrad självkänsla.

Majoriteten av deltagarna anser att en tidig diagnos är positivt eftersom läraren då kan veta vilka svårigheter eleven har och utifrån det börja testa vilka metoder som kan bidra till elevens utveckling.

Om eleven känner till sina problem blir det lättare för han att prata om de och eventuellt fråga mer om saker som han inte förstår, så stärker det elevens självkänsla. Det är viktigt för eleven att veta varför han inte klarar av och fixa saker som de andra kan. Jag ser bara fördelar med en tidig diagnos.

Det poängterades även att eleven kan börja skapa sig en självbild när de vet om vilka problem de har och eventuellt även utveckla självkänslan. Om en elev får diagnosen dyslexi kan det bli lättare att prata om det med resten av klassen; samtidigt kan eleverna skapa en förståelse för de svårigheter denna elev kan möta. Genom detta kan kamraterna se på den här eleven med andra ögon och förstå varför deras självbild varierar. På så sätt kan relationen och samspelet med kamraterna utvecklas positivt om alla får en förståelse för de konsekvenser dyslexi kan innebära. Däremot lyftes det även fram att det kan vara en svårighet att veta när det kan vara gagnande att ställa en diagnos. Eleven kanske mognar bort de svårigheter de har eller bara är allmänt sen i sin utveckling. Lärarna menar också att om eleven inte får tilltro till sin egen förmåga och ser sig själv som sämre än andra kan det skapa en dålig självkänsla hos individen. Det som kan utpekats här är att pedagogernas uppfattningar om en tidig diagnos varierar. En majoritet av deltagarna menade att en tidig diagnos kan påverka elevens sociala relationer med kamrater på ett positivt sätt. Däremot kan pedagogens bristande kunskap i att bedöma elevens läs- och skrivsvårigheter orsaka att eleven inte får någon utredning. I stället kan pedagogerna tro att detta mognar bort, och att det i slutändan visar sig att eleven haft diagnosen dyslexi under flera år. Detta kan påverka elevens självbild samt relationen med klasskamrater på ett negativt sätt.

Pedagogernas uppfattningar om gruppen i sociala sammanhang har en stor inverkan på stimulerandet av självkänslan hos eleven med dyslexi. Samtliga pedagoger nämnde att gruppen har en stor inverkan på dyslektikers självkänsla. Detta speglar sig i att eleven känner sig utanför och inte har några vänner, vilket påverkar deras självkänsla. Det nämndes att det kan vara svårt att förhindra mobbning i skolan eftersom komplikationer som sker utanför skolan kan följa med till klassrummet, vilket kan ha en negativ inverkan på eleven. Det rådde även enighet kring att den sociala aspekten i ett klassrum har en betydande roll för en dyslektiker då det förekommer chanser där eleven får synas genom att prata inför klassen. Detta kan bidra till att eleven får bekräftelse och får tilltro till sin egen förmåga samt uppfyller kunskapskraven.

Pedagogerna nämnde även att de använder läroplanen i varje undervisning för att visa eleverna vilka mål som ska uppnås i samband med undervisningen. Denna metod att tillämpa läroplanen användes vid flera tillfällen när de hade en elev med dyslexi i klassrummet och innebar en negativ inverkan på eleven då denne inte förstod riktigt. Detta åtgärdades med att eleven fick en egen läroplan som var förenklad, vilket hade en positiv inverkan i början. När eleven sedan fick se att klasskamraterna hade en annorlunda läroplan tappade eleven dock självbildens då de

upplevde att de inte hade samma utgångspunkt som de andra eleverna. Detta medförde även till att avundsjuka uppstod från de övriga eleverna då de insåg att eleven hade en lättare läroplan. Till slut valde de att ta bort läroplanen från undervisningen. Det här medförde i sin tur att eleven fick en bättre självkänsla genom att inte bli särbehandlad.

Variation av arbetssätt

Samtliga pedagoger menade att elever med dyslexi utvecklar sitt självförtroende genom en variation av arbetssätt. Det nämndes att för att upprätthålla elevernas självförtroende är det viktigt att hitta till exempel böcker som intresserar dem för att läsningen ska kunna ge effekt. Till läsningen kan det vara fördelaktigt att komplettera med skrivandet för att till exempel förklara vad ett kapitel handlade om genom att skriva några meningar om det. Det får inte vara för lätt, men det får heller inte vara för svårt, nämnde deltagarna. Att utgå från elevens intresse är en viktig metod då eleven kan känna engagemang i att utföra uppgiften som tilldelas. En annan variation av arbetssätt som en majoritet av deltagarna förespråkade var grupparbeten eftersom de kan stimulera elevens självförtroende då eleven får tillfälle att visa sina kunskaper och få det bekräftade. Detta kan även kopplas till den teoretiska utgångspunkten där George Herbert Mead framhäver att jaget uppstår och utvecklas i samspel med andra och det sociala klassrummet. Variation av arbetssätt visar att pedagogers uppfattningar kring intresset hos elever med dyslexi kan vara ett gagnande koncept för att stimulera elevens självförtroende samtidigt som eleven kan prestera i olika sociala sammanhang.

Pedagogerna var överens om att användandet av varierade arbetssätt och viljan att testa nya saker kan stimulera självförtroende hos dyslektikern på ett positivt sätt. Det är även av större vikt att använda sig av det arbetssätt som utvecklar elevens självförtroende. Deltagarna framhävde vikten av att prova sig fram och se vilken metod som är lämpligast för eleven, men det viktigaste är att våga testa nya saker och arbetssätt för att se hur eleven reagerar på dem. Utifrån det kan de ta reda på vad eleven gillar och vad som intresserar dem. Det poängterades att alla arbetssätt är viktiga, både enskilt arbete, grupparbeten och arbete i helklass, oavsett vilken diagnos eleven kan ha. Vidare framhölls det att EPA-modellen (enskilt, par och alla) är ett bra arbetssätt att arbeta utifrån. En minoritet av deltagarna uppfattade variationen av arbetssätt på ett mer kritiskt sätt där de menade att om eleven känner sig bekväm med ett arbetssätt är det viktigt att de får arbeta med det tills deras självförtroende har utvecklats. På så sätt kan provandet av ett nytt arbetssätt inte påverka eleven på ett negativt sätt om de inte trivs med det. En annan pedagog nämnde att när hon hade en dyslektiker i sin klass för flera år sedan hade eleven svårt att reagera på hennes hjälp även om hon försökte med olika arbetssätt och olika metoder. I stället valde hon att ta bort fokuset från honom, vilket eleven kände av direkt. Följden av detta blev att eleven blev stökig. När pedagogen började inse detta gav hon tillbaka uppmärksamheten och den hjälp som han hade förut och detta resulterade i att han gav en annan respons gentemot den hjälp som han fick av pedagogen.

*Ibland måste man bryta ned självkänslan innan det går att bygga upp den på nytt.
Dock kan detta även vara riskabelt.*

Samtliga pedagoger var överens om vikten av att utgå från elevernas intressen när eleven ska arbeta med något. En av deltagarna framställde det på följande sätt:

Det spelar ingen roll om det är Kalle Anka eller en faktabok, så länge de tycker att det är roligt. Jag tycker att det viktigaste är att bygga på deras intresse för att hålla uppe självförtroendet hos eleverna.

Samtliga pedagoger ansåg att det är viktigt att berömma elever med dyslexi för det som de har gjort bra i en uppgift när de arbetar med något, och inte påpeka det som är dåligt eller fel. Enligt

pedagogerna är det viktigt att utgå från elevernas intressen och berömma deras uppgifter. Resultatet visar att pedagogerna berömmar eleverna för att uppmuntra deras självförtroende, genom att berömma insatserna kan andra elever ta till sig och försöka göra på liknande sätt. Detta kan dock påverka andra elever på ett negativt sätt då de inte har förståelse på den enskildes kunskapsnivå.

Ett av arbetssätten som framkom är att pedagoger använder sig av hjälpmedel såsom surfplattor (Ipad-plattor). Alla deltagare i undersökningen beskrev att en variation av olika hjälpmedel kan vara till nytta för att hjälpa eleven på vägen. Däremot framhävde några deltagare att de inte har tillräckliga kunskaper om vilka hjälpmedel som kan vara till hjälp. Pedagogerna har liknande kunskaper om vilka hjälpmedel som de har använt sig av och vilka som skulle vara givande för dyslektikern, men när de nämnde vikten av att variera olika hjälpmedel har de inte tillräckligt breda kunskaper. Ett hjälpmedel en av deltagarna använder sig av talade hon kring på följande sätt:

Det finns hjälpmedel som Ipad, inläsningstjänst, Legemus som är skönlitterära böcker i Ipaden som Ipaden läser åt en. Likadant om man ska skriva så kan man få det uppläst det man skrivit. En kombination av det tekniska och det man säger själv är bra för att eleverna ska få behålla ett högt självförtroende.

Däremot nämnde en annan deltagare att en av hennes elever har svårare med skrivandet på surfplattan än när de ska skriva för hand eftersom det är svårare för dem att få ihop orden med bokstäverna framför dem. Det finns olika slags arbetssätt, men alla är olika och även om ett arbetssätt fungerar för en elev innebär det inte att det fungerar för en annan elev. För att hitta olika arbetssätt nämnde en av deltagarna att hon använder sig av Specialpedagogiska skolmyndighetens webbplats. Denna är till för både lärare och elever med funktionsnedsättningar. På webbplatsen finns olika arbetssätt som kan vara bra för dyslektiker, vilket även är kopplat till läroplanen.

Samtliga pedagoger menade att de utgår från läroplanen. Alla pedagoger framhävde att de uppfattar läroplanen som en god grund för att planera inför undervisningen där eleverna ser vad målet och syftet med undervisningen är. Däremot framkom även kritik mot att ge eleven med dyslexi en egen läroplan som inte liknar de andras. När eleven inser att deras läroplan inte är likadan som de andras kan detta påverka eleven med dyslexi på ett negativt sätt då denne kan känna sig otillräcklig och utanför. Det kan även orsaka negativa följder från motsatt håll, det vill säga elevens klasskamrater, där de kan bli missnöjda över att de har fått en svårare läroplan än just den här eleven med dyslexi.

Resultatet visar att pedagogerna uppfattar sina kunskaper som goda när de beskrev hur de bör arbeta för att stimulera elevernas självförtroende i sociala sammanhang. Pedagogerna anser att variationen av olika arbetssätt kan stimulera elevens självförtroende där eleven når de uppsatta kunskapskraven. Det framkom att vissa pedagoger har begränsade kunskaper när det kommer till arbetssätt i användandet av olika hjälpmedel för elever som har dyslexi. Detta kan resultera i att pedagogerna begränsar sig till gamla och beprövade metoder och inte utvecklar sig när det gäller att ta reda på vilka arbetssätt som stimulerar elevens självförtroende.

God gruppdynamik med individuellt seende

Samtliga pedagoger framhävde att elever är olika och behöver olika former av stöd. Även barn med dyslexi skiljer sig från varandra då vissa har en svagare form av dyslexi, medan andra kan ha en svårare. En av deltagarna nämnde att eleverna i hennes klass vet om vilka svårigheter var och en har och detta underlättar för eleverna att våga fråga när de inte förstår något. Deltagaren talade om gruppdynamik i klassen; med det menade hon att varje elev har sin roll i en grupp

och att det är viktigt att ta hand om och hjälpa varandra. Enligt henne är det viktigt att klassen är social och pratar om olika problem, inte bara problem som elever kan ha utan även andra sorters problem som kan tillkomma under vardagen. Att ta hjälp av sin klasskamrat eller få stöttning av dem kan vara till stor nytta eftersom alla har olika kunskaper och erfarenheter som ska delas vidare till klasskamraterna.

Två andra deltagare nämnde också innebörden av gruppdynamik och framhävde att det är viktigt att kunna prata med eleverna om andras svårigheter och vad orsaken till dem kan vara. Genom konversation med klassen kan eleverna skapa sig en förståelse för situationen och agera utifrån den och hjälpa varandra. Ett sådant agerande kan i sin tur utveckla eleven med dyslexi genom att de skapar sig en jag-känsla samt utveckla det kring barn som visar förståelse.

Samtliga pedagoger nämnde att de försöker prata mycket med eleverna om allas olika behov och varför vissa elever behöver hjälpmedel, till exempel att vissa behöver glasögon eftersom de har problem med synen och vissa behöver läslinjal för att det ska bli lättare att läsa. Däremot framhävde en av lärarna att relationen mellan eleven och klasskamraterna kan få negativa följder eftersom klasskamraterna kan få en annan syn på eleven och denne i sin tur kan exkluderas från gruppen. Det är viktigt att kontrollera med eleven först om det går bra att prata om detta inför hela klassen.

Deltagarna uppfattade svårigheter med grupparbeten, som tidigare nämnts i studien, men det kan även vara främjande. Om pedagogen utser en ledare i varje grupp vid varje grupparbete kan eleven med dyslexi visa vad hen går för och genom detta uppbygga en positiv självkänsla. En minoritet av respondenterna nämnde även att grupparbeten kan vara en bra stöttning för eleven för att ta till sig ny kunskap från andra. Resultatet visar att pedagogernas uppfattningar om grupparbeten framställs som goda kunskapsmässigt där de både beskriver vilken negativ påverkan det kan ge eleven om grupperna delas in utan någon eftertanke samt vilken positiv inverkan det kan ha på eleven att delta i grupparbeten. Detta kan kopplas samman med den sociala speglingen som Mead framhäver, där individen strävar efter att utveckla och behålla ett positivt laddat självsystem som görs genom att individen söker upp andra som får denne att känna sig väl till mods, i detta fall en väl genomtänkt gruppindelning.

Deltagarna uppfattar det sociala klassrummet som en stimulans för elevens självkänsla. Däremot uppfattar några av respondenterna att det kan vara skadligt för eleven om dennes särskilda behov lyfts fram, då det kan skada relationen mellan dem själva och klasskamraterna. Pedagogernas uppfattningar om vilka negativa följder som detta kan få visar på att de har breda kunskaper. Detta kan även kopplas samman med Meads teoretiska utgångspunkt där medvetandet formas i samspel med andra.

Klassrumsmiljöns påverkan

En majoritet av respondenterna menade att klassrumsmiljön är en viktig faktor för elevernas kunskapsutveckling och självförtroende. Samtliga pedagoger var eniga om att klassrumsmiljön har en stor påverkan på varje individs kunskapsutveckling. En av deltagarna beskrev att det måste finnas utrymme i klassen för att kunna gå undan för att få lite ro för sig själv eftersom det ibland kan bli högljutt. Omgivningen påverkar möjligheten till arbetsro för att kunna prestera på samma nivå som övriga elever.

Samtliga pedagoger framhävde innebörden av sittplatser i ett klassrum och vilken inverkan de kan ha på de olika individerna. De behöver noggrant tänka efter vilka elever som skulle vara lämpliga att placera bredvid varandra och som skulle kunna jobba väl ihop. En av deltagarna framhävde innebörden av sittplatserna på följande sätt:

Är du en blyg tjej eller kille som sitter längst bak så försvinner du gärna i klassrummet och då är det lätt att svårigheterna inte uppmärksammas och då tar det lång tid att se dem.

Samtidigt nämndes det även att om en elev med dyslexi placeras ihop med en duktig elev kan självförtroendet rubbas hos eleven med dyslexi eftersom de inte kan nå upp till den andra elevens nivå. I dagens skola är det lätt att barn tävlar med varandra och då kan eleven känna sig otillräcklig. Dock uttrycktes även motsatta åsikter. En deltagare nämnde att det kan vara till fördel att sätta en elev med dyslexi tillsammans med en elev som ligger bra till i sin utveckling. Detta eftersom eleven med dyslexi då kan få stöd av bänkkamraten och på så sätt få lärdom av denne.

Det uttrycktes även att det är av vikt att tillgodose elevernas skapelser genom att sätta upp dem på väggarna. Detta kan öka självförtroendet hos eleven med dyslexi i och med bekräftelsen de får på att de har gjort ett bra jobb när deras skapelse sätts upp och alla kan se den. Det riktades dock även kritik mot detta eftersom eleven även kan jämföra sitt arbete med andras och tycka att deras eget arbete inte når upp till de andras nivå. Detta kan i sin tur sänka elevens självförtroende och prestation.

Pedagogerna uppfattar sina kunskaper på olika sätt kring hur dyslektikers självförtroende ska stimuleras i klassrumsmiljön. Deras uppfattningar kring sittplatserna är olika då det kan påverka eleverna på olika sätt beroende på vem de sitter bredvid. Det kan uppstå både en stöttande situation men också en som påverkar självförtroendet hos eleven med dyslexi negativt. Deltagarna har även olika uppfattningar kring hur klassrummet ska se ut, om det ska vara fullt med elevernas skapelser på väggarna eller tvärtom. Samtidigt är de överens om att användandet av resten av klassen kan stimulera dyslektikers självförtroende, som Mead framhäver där eleven har förmågan att inta samma attityd gentemot sig själv som andra människor har gentemot hen. Med andra ord övertar eleven andras syn på dem och gör den till sin egen.

Det beskrevs även att en god klassrumsmiljö och bra grupp spelar en stor roll för att eleverna ska ha en god självkänsla och utvecklas som personer och i sin skolgång.

Har man ett gott klassrumsklimat där barn vågar att ta för sig och vågar att misslyckas och inte skrattar åt varandra utan med varandra så upptäcker alla att vi är så olika och är bra på olika saker.

En del av pedagogerna nämnde att de under redovisning inför helklass väljer att lägga stort fokus på att varje individ i gruppen ska tillföra något, där alla får säga varsin mening eller liknande. Deltagarna har valt att använda klassen som bedömningsstöd där de ska få säga två bra saker var efter redovisningen för att kunna bygga upp självförtroendet. Sedan ska pedagogen komma med olika tips som de kan tänka på att göra bättre ifrån sig nästa gång. Detta visar på att pedagogerna använder resten av klassen som en stimulans till att utveckla individens självförtroende.

Behov av utbildning

Deltagarna i undersökningen har varit verksamma pedagoger i över 10 år. Samtliga framhävde under intervjuerna att de inte har fått tillräckligt med utbildning kring dyslexi. Några av deltagarna menade att de inte har fått någon utbildning alls om det i sin lärarutbildning utan fick lära sig genom studier och forskning. Däremot uppgav vissa deltagare att det ingick utbildning om det i deras lärarutbildning, men de menade också att dessa förvärvade kunskaper till stor del glömts bort eftersom de inte mött elever med dyslexi kontinuerligt utan endast under kortare perioder. En av deltagarna uppfattar sina kunskaper som tillräckliga då hon har fått

utbildning om dyslexi på skolan där hon är verksam. Samtidigt framhävde hon att detta inte var obligatoriskt och att flera valde att avstå utbildningen eftersom dyslexi inte förekommer särskilt ofta.

Jag känner att en utbildning hade varit till en stor nytta. Utbildningen man fick på sin lärarutbildning har man glömt bort till en viss del.

Majoriteten av deltagarna uppgav att de skulle vilja ha mer utbildning om dyslexi. Däremot ansåg en av lärarna att det kan vara negativt med utbildning. Det hon menade var att denna utbildning kan leda till att det letas efter individer som kan ha dyslexi. En annan orsak kan vara att så fort en pedagog ser att någon har en viss svårighet kan hen börja fundera kring om eleven behöver särskilt stöd. Hon menade att hon inte behöver någon utbildning om dyslexi utan att det går att läsa sig till denna kunskap om så skulle vara fallet. Resultatet visar att en majoritet av pedagogerna uppfattar sina kunskaper som bristfälliga då de inte deltagit i någon utbildning men önskar utbildning kring dyslexi.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis framhävde samtliga pedagoger att det blir svårt att försöka tillgodose den enskilda elevens självkänsla och självförtroende när det finns flera andra elever i klassen som behöver uppmärksammas och när de är ensamma i klassen. Det händer lätt att de släpper fokus på eleven och försöker hjälpa de andra i klassen. Deltagarna uppfattar att det är svårt att stimulera elevernas självkänsla och självförtroende på grund av olika faktorer som kan störa de andra eleverna.

Pedagogerna framhäver sina kunskaper genom variation av arbetssätt som kan ha en positiv effekt på utvecklingen av elevens självförtroende och självkänsla. Pedagogernas uppfattningar tyder på att även om variationen av olika arbetssätt kan vara av nytta för eleven behöver de betraktas med kritiska ögon. Detta för att kunna urskilja vilket arbetssätt som inte fungerar för eleven. Samtliga deltagare är överens om att det är viktigt att utgå från elevernas intressen när en lektion ska planeras.

Relationen och samspelet med klasskamraterna är av stor vikt för den enskilda eleven. En majoritet av deltagarna såg även svårigheter med att kunna identifiera om en elev har dyslexi eller inte. Orsaken bakom problemen kan i stället exempelvis vara omognad eller att eleven är sen i sin utveckling. Fortsättningsvis uppfattar respondenterna klassrumsmiljön som en viktig faktor där deltagarna talade om olika svårigheter för att eleverna ska få en förståelse för elever med dyslexi. På så sätt visar pedagogerna sina kunskaper kring vad som är viktigt att lyfta upp för eleverna för deras inläring.

Deltagarna uppgav att de önskar att de hade fått mer utbildning gällande dyslexi för att kunna identifiera en drabbad elev. Endast ett fåtal av pedagogerna har valt att utbilda sig då dyslexi inte är en vanligt förekommande diagnos i dagens skola.

DISKUSSION

I detta kapitel diskuteras de av resultatet fem framkomna kategorierna. Dessa diskuteras i koppling till den tidigare forskning som redogjordes i uppsatsens bakgrund samt den teoretiska utgångspunkten i Meads teori om symbolisk interaktionism. Diskussionen följer en struktur där studiens frågeställningar är utgångspunkten med fyra underrubriker.

Resultatdiskussion

Hur pedagoger upplever att deras kunskap och okunskap påverkar dyslektikers självförtroende

Samtliga pedagoger i undersökningen framhävde svårigheten med att identifiera om en elev har dyslexi eller inte. Även i en studie av Leite (2012, ss. 41–44) fastslogs att även om pedagoger har breda kunskaper har de bristfällig kunskap när det gäller att identifiera en elevs potentiella dyslexi. Orsaken till denna kunskapsbrist hos pedagoger när det gäller dyslexi framhövdes i en annan studie av Worthy et al. (2016, ss. 436–453) där pedagogerna uttryckte frustration på grund av brist på information och oklarhet om dyslexiidentifiering och rutiner i sina skolor och distrikt. Även Fridolfson (2016, ss. 235–236) riktar kritik mot att det inte finns några konkreta riktlinjer kring hur dyslexiutredning ska utföras. Hon är även kritiskt inställd mot att det inte finns några tydliga riktlinjer kring vem som får utfärda en diagnos. Däremot ses tydligt i denna studies resultat att pedagogerna inte hade några synpunkter om att det fanns några problem med att hitta information om dyslexi. I resultatet framgår även att det ges möjlighet till utbildning kring dyslexi på skolor. Detta tyder på att skolorna i dagens samhälle har blivit bättre på att erbjuda information om dyslexi och dess utredning. Däremot visar resultatet även att en majoritet av respondenterna önskar vidare utbildning om dyslexi då deras kunskaper inte når upp till den nivån som de hade velat om de hade mött en dyslektiker i dagens läge.

Det kan både vara positivt och negativt med utbildning. En majoritet av deltagarna framhävde att de hade önskat mer utbildning om dyslexi, medan andra menade att deltagandet i en utbildning skulle leda till att kunskapen används för att se om inte varje elev har dyslexi i stället för att belysa någon eller några specifika elever. I en studie av Lawrence och Carter (1999, ss.107–111) där 12 pedagoger undersöktes upptäcktes att screeningtester, som är avsedda för elever som befaras ha dyslexi, snarare används på hela klasser än på enskilda elever. Genom resultatet och tidigare forskning kan slutsatsen dras att med utbildning om dyslexi kan pedagogen inskaffa sig bredare kunskap om elever som har läs- och skrivsvårigheter och därmed bedöma vilka arbetsätt och hjälpmedel som är relevanta.

Lärare har bristande kunskaper när det gäller användning av olika hjälpmedel för att stimulera dyslektikers självkänsla och självförtroende. Majoriteten av deltagarna framhävde att de inte ha några större kunskaper om vilka hjälpmedel som kan vara till nytta för dyslektiker. Pedagoger har låga kunskaper när det gäller dyslexi. Detta är ingen ny upptäckt; det påvisas exempelvis i en studie av Leite (2012, ss. 41–44) där 100 pedagoger undersöktes. Resultatet visade att majoriteten av lärarna inte har tillräckligt med kunskaper eller strategier för att ingripa i elever som har dyslexi. De flesta av deltagarna nämnde att de inte kände till hur de skulle möta en dyslektiker. Forskning visar att majoriteten av lärare har svaga kunskaper om hur de ska agera när en elev har dyslexi och vilka hjälpmedel som skulle kunna vara av värde att använda. Pedagoger med bred erfarenhet inom området är uppvuxna med de traditionella arbetsätten och nu när digitaliseringen har slagit igenom har det även framkommit fler hjälpmedel som skulle kunna vara gynnsamt för dyslektiker att använda. I resultatet var det endast en deltagare som hade en dyslektiker i sin klass, resten hade inga. Detta visar att dyslexi i dag inte är lika vanligt förekommande som det var förr. I resultatet har det beskrivits enstaka hjälpmedel och

arbetsätt som hade varit till hjälp för dyslektikern vilket tyder på att även om pedagoger har stött på dyslektiker förut behöver det inte betyda att de innehar bredare kunskaper om dyslexi.

En minoritet av deltagare uppfattade läroplanen som ett hinder för elever med dyslexi. De ansåg att det skulle vara orättvist mot de andra och mot eleven själv om denne fick en läroplan som skiljde sig åt från de övriga elevernas läroplan. Det skulle medföra konsekvenser då eleven inte skulle känna sig tillräcklig på grund av den annorlunda läroplanen, och klassen skulle kunna uppleva detta som orättvisa på grund av deras svårare läroplan. Detta undersöktes även i en studie av Casserly (2010, ss. 79–89) där några pedagoger undersökte elevers självkänsla och självförtroende när de fick arbeta med omgjorda läroplaner med infallsvinklar från den officiella läroplanen. Resultatet visade att elevens självkänsla och självförtroende ökade när de fick stöttning från pedagogen. Detta eftersom samtliga elever i undersökningen hade dyslexi och endast hade elever med samma diagnos att jämföra sig med. Det här tyder på att om samtliga elever i gruppen eller i klassen får samma utgångspunkt kan det förhindra olika konsekvenser som beskrevs av pedagogerna i denna studie.

Pedagogers upplevelser om hur diagnosen påverkar elevens självförtroende och relationen med kamrater

Pedagogerna hade olika åsikter om vilka förutsättningar en tidig diagnos kan ge eleven. En minoritet av lärarna ansåg att en tidig diagnos kan vara problematisk eftersom den berörda individen kanske egentligen inte drabbats av dyslexi. Denne kanske i stället är sen i sin utveckling eller mognadsfas. Detta beror på hur pedagogen uppfattar elevens handlingar. Det här kan länkas till studiens teori där Mead framhäver att människan är en symbolförmedlande varelse, som i växelverkan med andra människor skapar sitt medvetande och jag-uppfattning (Angelöw, Jonsson & Steir 2015, ss. 33–39). En tidig diagnos kan förorsaka att eleven får dålig självkänsla och inte utvecklar en tilltro till sin egen förmåga. Detta kan relateras till Meads teori där han påvisar att människor i allmänhet alltför lätt drar slutsatser och tolkar innebörden av andras beteenden.

En majoritet av deltagarna var positivt inställda gentemot en tidig diagnos. De framhävde att individen med en tidig diagnos kan börja skapa sig en självbild när de är medvetna om vilka problem de har och därigenom utveckla självförtroendet. Det kan även vara positivt för läraren eftersom denne då vet vart de ska vända sig och vilka metoder och hjälpmedel som behövs för att hjälpa eleven att utvecklas. Vilket stämmer överens med Glazzard (2010, ss. 63–69), där elever som inte hade diagnostiserats med dyslexi innan undersökningen hade svårt att skapa sig en självkänsla på grund av känslor av isolering från kamrater och lärare. Efter att de utretts och visat sig ha dyslexi kunde eleverna skapa sig en självkänsla på grund av att de fått svar på sina bristande läs- och skrivsvårigheter under tidigare skolår. Både pedagoger och kamrater uppvisade en annan attityd när de fick veta att eleven hade diagnostiserats med dyslexi eftersom de insåg att detta medförde svårigheter för individens utveckling. Resultatet av denna studie visar att det är betydelsefullt att pedagogen har breda kunskaper om dyslexi och orsakerna till det kan leda till att inse så tidigt som möjligt och agera om eleven visar tecken på läs- och skrivsvårigheter.

En intressant punkt som framkom under intervjuerna var att en minoritet av pedagogerna ansåg att en tidig diagnos skulle ha en positiv inverkan på eleverna. Pedagogerna menade att eleverna kunde skapa sig en självkänsla utifrån sin diagnos. Detta tyder på att minoriteten av pedagogerna ser dyslexi som något oföränderligt, vilket stämmer överens med pedagogernas uppfattning i Gibbs och Elliotts (2015, ss. 54–59) studie. Studien visade att de deltagande pedagogerna hade olika uppfattningar om elever som hade dyslexi och elever med lässvårigheter. Lärarna ansåg att dyslexi var mer oföränderligt och universellt än lässvårigheter. Pedagogerna gav en mer konsekvent syn på elever som hade lässvårigheter. Utifrån tidigare

forskning och studiens resultat kan slutsatsen dras att lärare får en annan uppfattning när en elev diagnostiseras med dyslexi. Diagnosen blir mer oföränderlig och pedagogerna lägger ansvaret på eleverna för att de ska fråga så fort de inte förstår något.

Varierande arbetssätt för att stimulera individens självförtroende och självkänsla

Även om majoriteten av lärarna framhävde att de hade bristfälliga kunskaper om vilka hjälpmedel och arbetssätt som skulle kunna stimulera elevens självkänsla och självförtroende uppgav de hur de tidigare har mött elever med dyslexi. Deltagarna berättade att surfplattor har varit ett bra verktyg för att stimulera dyslektikers självförtroende. Det intressanta var att deltagarna framhävde vikten av att använda olika läroprocesser som till exempel interaktion mellan olika språkliga redskap såsom bild och text eller materiella redskap för att bygga utifrån instruktioner eller bilder. Samtliga deltagare antog att grupparbeten skulle ge en positiv stimulans i elevens självförtroende och självkänsla genom att de skulle kunna dra lärdom av andra i gruppen och få sin röst hörd. Även Mead framhåller att eleven utvecklar medvetandet och jaget i samspel med andra (Angelöw, Jonsson & Stier 2015, ss. 33–36). Utifrån undersökningens resultat framgår att lärarna håller sig till de traditionella arbetssätten där digitalisering inte ingår i lika stor utsträckning. En av deltagarna nämnde till och med att dyslektikern som hon hade i sin klass inte kunde arbeta med surfplattan när det gällde skrivning eftersom individen inte fick ihop bokstäverna när de hade dem framför sig. Även om pedagoger håller sig till det traditionella arbetssättet är det viktigt att detta kombineras med moderna strategier samt metoder för att stimulera dyslektikers självkänsla och självförtroende.

I resultatet av Glazzards (2010, ss. 63–69) studie framgick att elever som inte hade diagnostiserats med dyslexi upplevde att det var svårt att skapa sig en självkänsla på grund av isolering från lärare och kamrater. Detta utreddes vidare, vilket påvisade att dessa barn hade dyslexi. Resultatet av detta visade att eleverna fick ökad självkänsla när de fick den stöttning som de behövde. En liknande situation kan länkas till en av deltagarnas metod för att öka självkänslan hos eleven med dyslexi, där eleven inte visade någon respons när pedagogen försökte stötta dem och hjälpa dem i skolsituationer. Då valde pedagogen att ta bort fokus från eleven och ägnade mer tid åt de andra eleverna i klassen. Det medförde konsekvenser då eleven blev stökig och misskötte sig. Då valde pedagogen att visa samma stöttning som från början. Detta resulterade i sin tur i att eleven gav en annan respons, vilket var positivt. Både den här studien och Glazzards studie visar att ibland kan den bästa metoden vara att bryta ned självkänslan innan den kan byggas upp på nytt och på ett positivt sätt. Detta görs inte på några veckor utan det kan ta flera år, vilket kan vara värt i längden för eleven med dyslexi.

Att skapa en god interaktion i klassrummet

Samtliga pedagoger beskrev att en god interaktion i klassrummet är en betydelsefull faktor för att stimulera elevens självförtroende. Pedagogerna framhävde att en god interaktion i klassrummet uppstår när det kommuniceras om olika svårigheter som eleverna kan erhålla och vad orsakerna bakom dem kan vara. Genom att få en förståelse för olika svårigheter kan det förhindra klasskamraterna från att visa en dålig attityd gentemot individen med svårigheter. Detta kan beskrivas med en av Meads processer som han kallar för social spegling. Genom hela elevens liv arbetar eleven med att utveckla och behålla ett inre ackumulerat och positivt laddat självsystem. Detta sker när eleven söker upp andra som får hen att känna sig väl till mods. Därför är det viktigt för individen att omgärda sig av sådana individer som ger hen en ökad självkänsla och ett ökat självförtroende (Svedberg 2011, ss. 33–34).

En av deltagarna beskrev att det kan vara svårt att förhindra mobbning i skolan eftersom det kan ha förekommit på fritiden och det som pedagog blir svårt att hantera situationer som inträffar utanför skolans regi. En annan deltagare menade att det kan bli svårt att veta om eleven

har bra eller dåligt självförtroende. Pedagogerna beskrev att det kan bli svårt att stimulera elevens självförtroende när det finns flera elever i klassen som måste fokuseras på. Utifrån resultatet kan en viss förståelse kring svårigheten med att stimulera elevens självförtroende skapas, även om en majoritet av deltagarna i undersökningen framhävde att en god självkänsla leder till ett gott självförtroende. Detta är två viktiga egenskaper för att eleven med dyslexi ska erhålla en god utveckling.

Sammanfattning av forskningsfrågorna

När det gäller frågan *Hur upplever lärarna att deras kunskaper och okunskaper påverkar elevernas självkänsla och självförtroende?* upplever pedagogerna att deras okunskap bidrar till att eleverna inte får den utveckling av självkänslan och självförtroendet som behövs. Detta på grund av pedagogernas bristande kunskaper om olika arbetssätt för elever med dyslexi. Däremot upplever pedagogerna att de till en viss del har kunskaper för att påverka elevens självkänsla och självförtroende på ett positivt sätt, främst när de får arbeta och utvecklas tillsammans med resten av eleverna i klassen.

Fortsättningsvis gällande frågan *Anser pedagoger att tidig diagnos påverkar elevens självförtroende och relationen med andra elever?* visar studien att pedagogerna anser att en tidig diagnos kan ge en positiv inverkan. Detta då eleven får veta orsaken till varför de har svårt att läsa och skriva, och utifrån det skapa sig en mer positiv självkänsla när det finns en förståelse för orsaken bakom problematiken. Klasskamraterna får även en bättre förståelse för de svårigheter eleven har när en diagnos fastställs och visar utifrån det en annan attityd gentemot eleven som har läs- och skrivsvårigheter.

Gällande frågan *Vilka arbetssätt uppfattar lärarna att de har för att stödja elever med dyslexi i utvecklandet av deras självkänsla och självförtroende?* beskriver pedagogerna att de stödjer elever med läs- och skrivsvårigheter genom att använda sig av varierande arbetssätt. Pedagogerna uppfattar även att de inte har tillräckligt stor kunskap om kompensatoriska hjälpmedel, vilket leder till att de inte vågar använda sig av nya arbetssätt. Detta då användning av olika arbetssätt som lämpliga hjälpmedel bör ske för att förhindra ett misslyckande i att hjälpa eleven med läs- och skrivsvårigheter.

När det gäller den sista frågan *Vilka behov ser lärarna av att skapa god interaktion mellan eleverna i klassrummet som ett stöd för elever med dyslexi i utvecklandet av deras självkänsla och självförtroende?* inser lärarna i undersökningen betydelsen av en tydlig kommunikation mellan eleverna för att öka eleven med dyslexis självkänsla och självförtroende och utveckla dennes läs- och skrivsvårigheter i en positiv riktning. De behov pedagogerna upplever är att det är viktigt att prata om vad det innebär att ha läs- och skrivsvårigheter, vilket kan leda till att eleverna skapar sig en förståelse och utifrån det visar respekt för varandra.

Metoddiskussion

I denna studie valdes att undersöka pedagogers uppfattningar kring hur deras kunskap och okunskap påverkar dyslektikers självkänsla och självförtroende i sociala sammanhang. Studien tillämpade kvalitativa intervjuer för att få en djupare insikt om deltagarnas upplevelser. Innan intervjuerna ägde rum genomfördes en pilotintervju vilket skapade möjligheter att förbättra och utveckla intervjufrågorna genom att tillägga följdfrågor samt frågor som gjorde att informationen som gavs från deltagarna var informativ. Genom att intervjua pedagoger kunde de data som behövdes för att kunna besvara studiens frågeställningar erhållas. Intervjuerna var halvstrukturerade vilket innebar att det framfördes dialoger mellan deltagarna och intervjuaren. På så sätt blev informationen utvecklad. Det var även positivt att samtliga respondenter godkände att intervjuerna skulle spelas in. På så sätt kunde fokus helt och hållet läggas på deltagarna och det behövdes inte finnas någon oro kring att anteckna något av vikt för studien.

I början ingick endast fyra deltagare i undersökningen. Dock insågs att resultatet från deltagarna inte skulle vara tillräckligt för att få en djupare bild av pedagogernas uppfattningar. För att åtgärda detta inkluderades ytterligare två pedagoger i studien. Efter inkluderingen av dessa ansågs att antalet pedagoger var tillräckligt för att kunna framställa ett mer djupgående resultat. Med endast fyra deltagare kan det bli svårt att hitta ett mönster i resultatet. Detta insågs efter framställandet av resultatet. En sak som hade kunnat göras annorlunda är att fler intervjufrågor hade kunnat skapas för att på så vis få ett mer utförligt resultat. Eftersom studiens syfte och frågeställningar ändrades något under studiens gång har författaren nu i efterhand kunnat komma fram till fler intervjufrågor som hade kunnat resultera i ett djupare och mer utvidgat resultat.

Deltagarna i undersökningen valdes ut från en kommun på två olika skolor där urvalet av skolorna inte hade något att göra med studiens syfte. Detta eftersom att kriterierna för deltagandet i studien var att deltagarna skulle ha stött på elever med dyslexi under deras yrkesverksamma liv. I efterhand har insikten nåts att om valet hade gjorts att fokusera på hur de olika lärarna arbetar gentemot elever som uppvisar symtom på dyslexi hade resultatet blivit annorlunda. En av deltagarna hade en elev med läs- och skrivsvårigheter i sin klass och det kunde framtolkas genom intervjun. I de fem andra intervjuerna var de insamlade data inte lika informativa. Dock hade resultatet kunnat bli tydligare om respondenterna enbart varit specialpedagoger med elever som har behov av särskilt stöd i stället för klasslärare, eftersom specialpedagogernas arbete innebär att hjälpa elever i behov av särskilt stöd, såsom de med läs- och skrivsvårigheter.

Didaktisk diskussion

Samtliga pedagoger framhävde att klimatet i klassrummet är en betydelsefull faktor för att eleverna ska få ett så bra självförtroende och en så god självkänsla som möjligt. Det är viktigt för individen att hamna i en bra grupp där alla hjälper varandra för att denne ska känna sig trygg. Liknande inslag kan göras från filosofen Meads teori, där människan utvecklas genom interaktion med andra människor (Angelöw, Jonsson & Stier 2015, ss. 33–39). Samtliga pedagoger i undersökningen berättade att de försöker prata med eleverna om olika svårigheter och vilka behov som behövs för att få en positiv utveckling. Genom kommunikation utvecklas eleverna och de kan skapa sig en självkänsla som kommer att vara betydelsefull under deras skolor. I studien av Demirdag (2015, ss. 515–529) framställdes att klassrumsförvaltningsförmågan påverkar elevernas självkänsla. Pedagoger som saknade klasshanteringsstrategier hade problem med att bibehålla kontroll över klassen. På så sätt blev elevernas självkänsla påverkad på ett negativt sätt. De elever som hade hög självkänsla i studien visade sig ha lärare med goda klasshanteringsstrategier. Forskning, studiens resultat samt studiens teoretiska utgångspunkt visar att elever får högre självförtroende och självkänsla i en social klassrumsmiljö.

Attityden en pedagog visar gentemot eleverna kan vara en stor bidragande faktor till hur de utvecklar sin självkänsla och sitt självförtroende. Samtliga pedagoger beskrev att det är viktigt att berömma eleverna när de har gjort bra ifrån sig och visa en positiv och explicit attityd. Även Hornstra et al. (2010, ss. 5–16) framställer i sin studie att de elever som har pedagoger som uppvisar en negativ och implicit attityd gentemot dem riskerar att få lägre betyg då de kan känna sig otillräckliga. Däremot visar studien att ett explicit bemötande av elever med dyslexi kan öka förmågan hos individen att prestera bättre.

Majoriteten av respondenterna beskrev att det är viktigt att stödja eleven i olika skolsituationer och låta dem fråga saker som de inte förstår. I tidigare forskning av Casserly (2013, ss. 79–89) har det visats att självkänslan och självförtroendet hos barn växer när de känner sig stödda av

lärare. Barn har potential att arbeta hårt, träna, koncentrera och lära sig, men detta kan endast ske när en pedagog med breda kunskaper om arbetssätt arbetar med deras förmåga. Däremot var en minoritet av deltagarna i denna studie tveksamt inställda till detta och nämnde att det kan medfölja svårigheter att stödja eleven fullt ut eftersom det finns så många andra elever i klassen som kräver uppmärksamhet. I Lgr11 (2011, Rev.16) fastslås att alla elever och barn ska ges den utbildning och stimulans de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de ska kunna utvecklas så långt som möjligt. Det finns en förståelse kring varför det kan vara svårt att stödja en specifik elev fullt ut när det finns flera elever i klassen som behöver stöd.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att pedagogens kunskaper om olika arbetssätt har en stor inverkan när det gäller den specifika dyslektikerns självkänsla och självförtroende. Genom att pedagogen noggrant överlägger klasshanteringsstrategier kan eleven känna en trygghet som kan vara en viktig del i elevens utveckling. Det råder ingen tvekan kring att om eleven med dyslexi bemöts på ett positivt sätt och stötts i svåra situationer samt om det skapas en trygg klassrumsmiljö, kan detta leda till att eleven skapar sig en god självkänsla och ett ökat självförtroende.

Det som uppsatsförfattaren tar med sig från den här studien är att det i den framtida yrkesrollen är nödvändigt att utveckla kunskaperna kring dyslexi för att på så vis kunna stimulera dyslektikers självkänsla och självförtroende. Något som även tas med från studien är att det krävs ett kritiskt förhållningssätt mot själva utbildningen vid deltagandet i en sådan. Ytterligare en lärdom från studien är att det är viktigt att stimulera individens självkänsla och självförtroende även om eleven befaras ha dyslexi eller inte. Det kanske mognas bort med tiden om elevens självkänsla och självförtroende stimuleras på rätt sätt. Dyslexi har minskat i dagens skola, vilket kan leda till att det lätt glöms bort, men med hjälp av erfarenheterna som erhållits genom denna studie kan en alerthet och noggrannhet upprätthållas i mötet med elever.

Utifrån studiens resultat urskiljs ett par förslag till fortsatt forskning. Det skulle exempelvis vara av intresse att genomföra en kvantitativ undersökning med fokus på att ta reda på hur olika skolor arbetar med lämpliga hjälpmedel som är anpassade för speciella besvär såsom dyslexi för att förbättra elevernas självkänsla och självförtroende. Vidare skulle det även vara intressant att jämföra specialpedagoger med klasslärare för att på så sätt undersöka hur stor skillnaden är när det gäller kunskap kring dyslexi.

REFERENSER

Ahlgren, R-M. (1991) *Skolelevers självvärdering*. Diss. Stockholm: Univ.

Angelöw, B. Jonsson, T. & Stier, J. (2015) *Introduktion till socialpsykologi*. 3., (rev.) uppl. Lund: Studentlitteratur.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., (rev.) uppl. Malmö: Liber

Casserly, A. M. (2013). The socio-emotional needs of children with dyslexia in different educational settings in Ireland. *Journal of research in special educational needs*, 13(1), ss. 79-89.

Demirdag, S. (2015). Classroom management and students self-esteem: Creating positive classrooms. *Educational research and reviews*, 10(2), ss. 515-529.

Dovemark, M. (2007). *Ansvar- hur lätt är det?: om ansvar, flexibilitet och valfrihet i en föränderlig skola*. 1. Uppl. Lund: Studentlitteratur

Fejes, A. & Thornberg, R. (2009). Kvalitativ forskning och kvalitativ analys. I Fejes, A. & Thornberg, R. (red.) *Handbok i kvalitativ analys*. 1. Uppl. Stockholm: Liber. S. 18.

Fridolfsson, I. (2015). *Grunderna i läs- och skrivinlärning*. 2. Uppl. Lund: Studentlitteratur

Gibbs, S. & Elliott, J. (2015). The differential effects of labelling: how do 'dyslexia' and 'reading difficulties' affect teachers beliefs. *European journal of special needs education*, 30(3), ss. 54-59.

Gillberg, C. & Ödman, M. (1994). *Dyslexi – vad är det?* Stockholm: Natur och kultur

Glazzard, J. (2010). The impact of dyslexia on pupils' self-esteem. *Support for learning*, 25(2). Ss. 63–69. Tillgänglig på:
<http://onlinelibrary.wiley.com/lib.costello.pub.hb.se/doi/10.1111/j.1467-9604.2010.01442.x/abstract> (2017-11-13)

Høien, T. & Lundberg, I. (1999). *Dyslexi: från teori till praktik*. 1. Uppl. Stockholm: Natur och kultur

Hornstra, L. Denessen, E. Bakker, J. Van den Bergh, L. & Voeten, M. (2010). Teacher Attitudes Toward Dyslexia: Effect on Teacher Expectations and the Academic Achievement of students with dyslexia. *Journal of learning disabilities*, 43(6). Ss. 5–16.

Jacobson, C. (2006) *Dyslexi – aktuellt om läs- och skrivsvårigheter*. (Artikel 2006:4). Stockholm: Dyslexiföreningen

Kihlström, S. (2007). Fenomenografi som forskningsansats. I Dimenäs, Jörgen (red.). *Lära till lärare: att utveckla lärarytket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. 1. Uppl. Stockholm: Liber. Ss. 160–170.

Lagerström, A. (2011). *Knäck koden: en hoppfull bok om dyslexi*. Stocksund: Bertil Hults stiftelse. Ss 6–8.

Lawrence, B. & Carter, J. (1999). Research section: The identification and assessment of dyslexia. *British journal of special education*, 26(2). Ss. 107-111.

Leite, S. (2012). Dyslexia through the eyes of primary school teachers. *Procedia – Social and behavioral sciences*, 69(1). Ss. 41–44.

Svedberg, L. (2012). *Gruppspsykologi: om grupper, organisationer och ledarskap*. 5., bearb., uppdaterade och kompletterade uppl. Lund: Studentlitteratur

Säljö, R. (2015). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. 2. uppl. Stockholm: Norstedts

Taube, K. (2007). *Läsinlärning och självförtroende: psykologiska teorier, empiriska undersökningar och pedagogiska konsekvenser*. 4. Uppl. Stockholm: Norstedts akademiska förlag

Trost, J. & Levin, I. (2010). *Att förstå vardagen: med ett symbolisk interaktionistiskt perspektiv*. 4. Uppl. Lund: Studentlitteratur

Washburn, E. K. Mulcahy, C. A. Joshi, M. R. Binks-Cantrell, E. (2016). Teacher knowledge of dyslexia. *Perspectives on language and literacy; Baltimore*, 42(4) Ss. 9-12.
<https://login.lib.costello.pub.hb.se/login?url=https://search.proquest.com/docview/1859756710/abstract/DF20E9D6616B48A1PQ/1?accountid=9670> (2017-11-17)

Worthy, J. DeJulio, S. Svrcek, N. Ann Villareal, D. Derbyshire, C. LeeKeenan, K. Trinh Wiebe, M. Lammert, C. Cira Rubin, J. Salmerón, C. (2016). Teachers understandings, perspectives and experiences of dylexia. *Literacy research: Theory, method and practice*, 65(1). Ss. 436–453.

BILAGOR

Missivbrev

Mitt namn är Daniel och jag studerar på grundlärarprogrammet F-3 på Campus Varberg vid Högskolan i Borås. Jag skriver mitt examensarbete om elever som har dyslexi och hur pedagoger väljer att arbeta för att öka deras självkänsla och självförtroende.

Syftet med arbetet är att få insikt om hur pedagoger möter elever som lider av dyslexi och hur de kan påverka undervisningen till att dessa elever får ett ökat självförtroende och en ökad självkänsla.

För att få ett lärarperspektiv på dyslexi och hur man kan arbeta för att öka elevernas självkänsla och självförtroende kommer jag att genomföra en intervjustudie med verksamma pedagoger. Det skulle vara värdefullt för min undersökning om du kan medverka i en intervju. Intervjun beräknas ta mellan 10–15 minuter.

För att ta hänsyn till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer kommer deltagandet i intervjun vara frivilligt. Om du skulle vilja avbryta intervjun kan detta göras när som helst. Resultatet kommer enbart användas i forskningsändamål och ditt deltagande kommer att behandlas konfidentiellt.

Om du har några frågor eller funderingar angående intervjun är du välkommen att kontakta mig eller min handledare.

Jag hoppas att du kan delta!

Med vänlig hälsning
Daniel Svensson xxx@student.hb.se

Intervjufrågor

1. Hur länge har du jobbat som verksam lärare?
2. Anser du att du har fått tillräckligt med utbildning om dyslexi?
3. Anser du att ett gott självförtroende spelar roll? Varför?
4. Hur arbetar du för att stärka elevens självbild och självförtroende?
5. Vilka möjligheter eller svårigheter ser du med lärandet hos dyslektiker i ett socialt sammanhang?
6. Vad anser du om en tidig diagnos? Positivt eller negativt? Varför?
7. Hur bör man jobba med dyslektiker för att hålla uppe deras självkänsla och självförtroende tycker du?
8. Vilka arbetssätt anser du vara viktiga för att öka dyslektikers självkänsla och självförtroende?
9. Använder du några speciella hjälpmedel för att stödja elevens självkänsla eller självförtroende?
10. På vilket sätt tycker du att klassrumsmiljön påverkar elevens självkänsla och självförtroende?
11. Anser du att du hade velat få mer utbildning om dyslexi?
12. Finns det något du vill tillägga om dyslexi och hur det påverkar eleverns självkänsla och självförtroende?

HÖGSKOLAN I BORÅS

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 501 90 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se